

C/2024/2098

26.3.2024

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de invoering van een Europese innovatie-stresstest

(verkennend advies)

(C/2024/2098)

Rapporteur: **Olivier JORIS**

Adviesaanvraag	Voorzitterschap van de Europese Raad, 10.7.2023
Rechtsgrond	Artikel 304 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.
Bevoegde afdeling	Interne Markt, Productie en Consumptie
Goedkeuring door de afdeling	20.12.2023
Goedkeuring door de voltallige vergadering	17.1.2024
Zitting nr.	584
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	223/0/2

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1 Innovatie zal van doorslaggevend belang zijn voor het bewerkstelligen van de groene en digitale transitie van Europa naar duurzaamheid, de versterking van de open strategische autonomie van Europa en de uitvoering van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen van de VN. Daarom moet innovatie een belangrijke strategische prioriteit zijn voor de Europese Commissie 2024-2029.

1.2 Randvoorwaarden hebben een grote impact op innovatie. Belangrijke randvoorwaarden ter ondersteuning van innovatie zijn onder meer:

- het creëren en verspreiden van kennis;
- vaardigheden en competenties;
- macropolitieke en economische factoren;
- sociale attitudes;
- markten en vraag;
- overheidsfinanciën — begrotingssteun;
- omvang en aard van de kapitaalmarkten.

1.3 Wat innovatie betreft, heeft de Europese Unie zowel sterke als zwakke punten. Europa heeft beleid en wetgeving nodig om deze zwakke punten weg te werken. Het moet voortbouwen op zijn sterke punten voor innovatie door beleid te ontwikkelen dat innovatie ondersteunt en niet onbedoeld belemmert.

1.4 Innovatie kan van jongs af aan worden gestimuleerd door levenslang leren als hoeksteen van onze toekomstige welvaart en vooruitgang. Het is belangrijk om een mentaliteit van nieuwsgierigheid, probleemoplossing en veerkracht actief te bevorderen, onder meer door middel van STEM-onderwijs. Samenwerking tussen onderwijsinstellingen, bedrijven en kleine en middelgrote ondernemingen moet worden aangemoedigd om aan te tonen dat innovatie haalbaar is.

1.5 Het EESC is ingenomen met het initiatief van het Belgische voorzitterschap om de invoering te evalueren van een Europese innovatie-stresstest die innovatie in de EU zou stimuleren en helpen behouden. Het belang ervan staat voor het EESC als een paal boven water.

1.6 Op basis van bestaand doeltreffend onderzoeks- en innovatiebeleid van de EU en de lidstaten moet de invoering en het systematische gebruik van een Europese innovatie-stresstest waardevolle en alomvattende richtsnoeren opleveren voor nieuwe beleidsinitiatieven van de EU. **Dit moet ertoe bijdragen dat de randvoorwaarden de EU tot de meest aantrekkelijke regio voor innovatie maken.**

1.7 Systematisch gebruik van een Europese innovatie-stresstest moet ertoe leiden dat nieuw beleid en nieuwe wetgeving bijdragen tot de routinematige uitvoering en toepassing van bestaande beleidsinitiatieven, waaronder innovatiedeals en de toolbox voor betere regelgeving #20-23, conform het innovatiebeginsel.

1.8 Het EESC stelt voor om in **de innovatie-stresstest de volgende tien belangrijke vereisten op te nemen, waaraan elk nieuw wetgevings- en beleidsinitiatief moet worden getoetst.**

Toetsingsvragen:

- a) Bescherm het initiatief consumenten en het milieu en blijkt eruit dat innovatie nodig is om de groene en digitale transitie van de EU naar duurzaamheid mogelijk te maken, helpt het meer en betere banen te scheppen ten voordele van de samenleving en de economie te stimuleren? (ja)
- b) Zorgt het voor een gezamenlijke beleidsvorming, zodat het bestaande en toekomstige beleid zodanig wordt toegepast dat investeerders vertrouwen krijgen en innovatie wordt gestimuleerd, maar werpt het initiatief geen belemmeringen op voor voortgezette en nieuwe investeringen in innovatie in de EU? (ja)
- c) Leidt het initiatief tot een duidelijk begrip bij innovatoren en investeerders? (ja)
- d) Is het initiatief in overeenstemming met de toepassing van de toolbox voor betere regelgeving van de Europese Commissie? (ja)
- e) Omvat het initiatief actieve raadpleging en betrokkenheid van innovatoren en investeerders, over het gehele spectrum, van start-ups tot internationale organisaties, om ervoor te zorgen dat het beleid het vertrouwen van investeerders om te (blijven) investeren in EU-innovatie niet onbedoeld ondermijnt of zal ondermijnen? (ja)
- f) Erkent het initiatief de legitieme zorgen over mogelijke belangenconflicten en biedt het transparantie over deze kwesties aan iedereen die bij het proces betrokken is, met inbegrip van beleidsmakers, de publieke en de particuliere sector en het maatschappelijk middenveld? (ja)
- g) Houdt het initiatief rekening met de meest overtuigende en meest recente wetenschappelijke argumenten? (ja)
- h) Heeft het initiatief negatieve gevolgen voor de beschikbaarheid van vaardigheden, menselijk kapitaal en onderwijs die nodig zijn voor innovatie, onderzoek en ontwikkeling? (nee)
- i) Leidt het initiatief tot maatregelen die een gebrek aan genderevenwicht kunnen opleveren? (nee)
- j) Druist het initiatief in tegen bestaande of toekomstige fiscale stimulansen voor innovatie of onderzoek en ontwikkeling in Europa? (nee)

Als de antwoorden op deze vragen niet volledig stroken met de bovenstaande, moet uitleg of verzachtende maatregelen worden verlangd.

1.9 Het EESC beveelt aan dat de huidige en volgende Europese Commissie **een nieuwe innovatie-stresstest introduceert. Deze moet systematisch worden gebruikt voor de evaluatie van elk nieuw wetgevings- en beleidsinitiatief. De Europese Commissie moet toezicht houden op zowel de uitvoering als de impact ervan en nadenken over het gebruik ervan voor de evaluatie van bestaande wetgeving. Het kan ook zinvol zijn als lidstaten hetzelfde doen.**

2. Algemene opmerkingen

2.1 Innovatie en waarom het zo belangrijk is

2.1.1 Dit verkennend advies is aangevraagd door het komende Belgische voorzitterschap van de Raad. Het wordt aangevuld met aanvullend advies CCMI/219 over de "Europese innovatiestresstest: het voorbeeld van de farmaceutische sector". Gezien het strategische belang van innovatie voor de samenleving (met inbegrip van levenskwaliteit en de vergrijzende bevolking), het concurrentievermogen op lange termijn, banen, groei en zowel de groene als de digitale transitie moet bij de voorbereiding van de strategische agenda voor de Europese Commissie 2024-2029 rekening worden gehouden met de conclusies en aanbevelingen ervan.

2.1.2 In dit advies wordt geschetst hoe de invoering van een Europese innovatie-stresstest kan worden gebruikt om innovatie in de EU te stimuleren en te behouden. Om deze nieuwe test praktisch en relevant te maken, moet gekeken worden naar de belangrijkste overwegingen voor beleidsinitiatieven die van invloed kunnen zijn op investeringsbeslissingen in verband met innovatie in de EU.

2.1.3 In dit verband omvat innovatie in de eerste plaats nieuwe en verbeterde producten, diensten, productieprocessen en vormen van organisatie en zaken doen, met inbegrip van zowel radicale als geleidelijke veranderingen, waarbij gebruik wordt gemaakt van alle vormen van tastbare, technologische en intellectuele vooruitgang.

2.1.4 De randvoorwaarden voor innovatie zijn van belang voor organisaties uit de particuliere en de publieke sector van elke omvang, variërend van individuele innovatoren, universiteiten, spin-offs, start-ups, kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) tot grotere nationale en internationale organisaties, uit het volledige spectrum, van traditionele laagtechnologische sectoren tot snelgroeiende hightechsectoren.

2.1.5 Innovatie vereist dat ontdekkingen op de markt worden gebracht en worden geïntegreerd in nieuwe producten en diensten, in de verwachting dat de investering rendeert.

2.1.6 Innovatie is een van de belangrijkste factoren voor de verbetering van de productiviteit, die een belangrijke aanjager is voor groei, het scheppen van meer en betere banen, een hoge levensstandaard en welvaart. In dit verband is het van belang innovatie op regionaal en lokaal niveau te bevorderen, rekening houdend met mogelijke geografische verschillen.

2.1.7 Innovatie zal van doorslaggevend belang zijn voor het bewerkstelligen van de groene en digitale transitie van Europa naar duurzaamheid, de versterking van de open strategische autonomie van Europa en de kernwaarden van de EU en de uitvoering van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen van de VN.

2.1.8 In de commerciële context vindt innovatie hoofdzakelijk plaats in de particuliere sector, die haar ook financiert. Innovatie floreert wanneer overheidsbeleid en dus samenlevingen de voorwaarden scheppen waarin managers en ondernemers worden aangemoedigd om bedrijfsrisico's te nemen, nieuwe bronnen van rijkdom en werkgelegenheid te creëren en nieuwe manieren te vinden om te voorzien in voorheen onvervulde behoeften.

2.1.9 Het EESC benadrukt het grote belang van tijdige betrokkenheid van de sociale partners bij de ontwikkeling van beleid en wetgeving die van invloed kunnen zijn op innovatie.

2.2 *Beknopt overzicht van het bestaande innovatiebeleid en de innovatie-instrumenten van de EU*

2.2.1 Overheden spelen een belangrijke rol bij het scheppen van een ondernemingsklimaat dat innovatie ondersteunt. Zij stellen in de eerste plaats de "**randvoorwaarden**" vast die bepalend zijn voor de omvang en de aard van innovatie in samenlevingen. Zij maken deel uit van het algemene ondernemingsklimaat en creëren stimulansen (of belemmeringen) voor innovatoren en organisaties om in innovatie te investeren.

2.2.2 De belangrijkste randvoorwaarden voor innovatie zijn:

- **kennis creëren en verspreiden** — investeren in kennis en innovatie; de omvang, aard en doeltreffendheid van de "onderzoeksbasis"; verspreiding via waardeketens; toegang tot technologieën en infrastructuur;
- **vaardigheden en competenties** — beschikbaarheid van geschoolde en opgeleide arbeidskrachten; ook het vermogen om nieuwe en kritieke deskundigheid en vaardigheden uit derde landen te behouden en aan te trekken;
- **macropolitieke en economische factoren** — voorspelbaarheid, de rechtsstaat, eigendomsrechten, fiscaal en monetair beleid;
- **sociale attitudes** — ten aanzien van potentiële en vermeende risico's, het nemen van risico's, risicobeheer, ondernemingen en winsten, nieuwe technologieën (angst of acceptatie), de rol en aard van regelgeving;
- **markten en vraag** — omvang, aard, vertrouwen, nieuwe kansen, veeleisende klanten, mate van concurrentie, toegangsbelemmeringen en het gebruik van de beste technologieën;
- **overheidsfinanciën** — begrotingssteun; beschikbare overheidsfinanciering voor innovatie, belastingprikkels voor innovatie, niveau van ingehouden winst;
- **omvang en aard van de kapitaalmarkten.**

2.2.3 Beleidsmakers richten zich in toenemende mate ook op de beschikbaarheid van bepaalde geavanceerde vormen van **infrastructuur** ter ondersteuning van ontsluitende technologieën, zoals digitale informatietechnologieën.

2.2.4 **Regelgeving en beleid in het algemeen** — met name hoe samenlevingen reageren op en omgaan met potentiële risico's van nieuwe technologieën — spelen een cruciale rol bij het creëren van randvoorwaarden voor innovatie⁽¹⁾. De risico's die verbonden zijn aan het niet innoveren kunnen soms worden vergeten, maar spelen ook een cruciale rol bij het creëren van randvoorwaarden. Zodoende kunnen regelgeving en beleid innovatie stimuleren of belemmeren.

2.3 **Sterke en zwakke punten van bestaande beleidsmaatregelen en instrumenten van de EU**

2.3.1 De randvoorwaarden van de EU voor innovatie hebben grote troeven, met name de omvang van de **eengemaakte markt**, de kracht van Europa's publieke en private wetenschappelijke onderzoeksbasis, de geavanceerde infrastructuur en het menselijk en financieel kapitaal van haar kleine en grote ondernemingen.

2.3.2 De EU-instellingen hebben een reeks **beleidsmaatregelen** vastgesteld ter uitvoering van artikel 173 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), dat betrekking heeft op het concurrentievermogen van de EU-industrie, als onderdeel van het vlaggenschipinitiatief "Innovatie-Unie".

2.3.3 Er zijn **specifieke instellingen en programma's** opgezet om O&O te stimuleren. Horizon Europa is het grootste financieringsprogramma voor onderzoek ter wereld en wordt ondersteund door andere initiatieven (zoals het Europees Instituut voor innovatie en technologie (EIT), de Europese Innovatieraad (EIC) en organen die adviseren over innovatiegerelateerde besluitvorming (zoals de deskundigengroep voor onderzoek, innovatie en wetenschap (RISE) en de deskundigengroep inzake de economische en maatschappelijke impact van onderzoek en innovatie (ESIR)).

2.3.4 Innovatievriendelijke **beleidsinstrumenten** zijn onder meer de innovatiedeals⁽²⁾, de toolbox voor betere regelgeving #20-23⁽³⁾ en het innovatiebeginsel⁽⁴⁾. Het systematische gebruik en de systematische monitoring van de innovatie-stresstest moet deze bestaande beleidsinstrumenten ondersteunen en ertoe bijdragen dat zij worden uitgevoerd.

2.3.5 De **Nieuwe Europese Innovatieagenda**⁽⁵⁾,⁽⁶⁾ beoogt de EU in de voorhoede van de innovatie te plaatsen tegen de achtergrond van het post-COVID-19 herstel, de Europese Green Deal en het conflict in Oekraïne. De Europese Commissie tracht de vruchten te plukken van experimenten met regelgeving ("sandboxes"), regionale ecosystemen, menselijk talent en toegang tot financiering. Deze doelstellingen zijn in het kader van het industrieel plan voor de Green Deal⁽⁷⁾ in 2023 nieuw leven ingeblazen. Sinds 2021 voert de EU ook beleid inzake het digitale decennium⁽⁸⁾.

2.3.6 Ondanks deze belangrijke toezeggingen en beleidsinitiatieven om de Europese innovatie te ondersteunen, zijn de innovatieprestaties van de EU minder snel verbeterd dan die van belangrijke mondiale concurrenten, zoals de VS en China, en het is zorgwekkend dat de EU steeds meer terrein moet prijsgeven.

2.3.7 De algemene aanpak van de EU vertoont ook een aantal **belangrijke en zorgwekkende tekortkomingen**. Het schort aan samenhang en consistentie op lange termijn. De aanpak weerspiegelt de sterke punten en structurele zwakheden van de economie van de EU niet volledig. Er wordt onvoldoende rekening gehouden met het effect van het regelgevingskader, met inbegrip van uitvoeringsmechanismen, op het creëren van stimulansen om in innovatie te investeren. Te weinig aandacht gaat uit naar het belang van grote en wereldwijd actieve ondernemingen als belangrijke investeerders in innovatie, die moeten beslissen waar ter wereld zij in innovatie zullen investeren, en er wordt onvoldoende nadruk gelegd op het ondersteunen van investeringen in geleidelijke innovatie.

2.3.8 Ondanks de sterke punten op het gebied van onderwijs en onderzoek slaagt Europa er maar niet in deze vaardigheden en kennis te benutten in een steeds concurrerende wereldeconomie. Innovatie kan van jongs af aan worden bevorderd door middel van levenslang leren. STEM-onderwijs en het actief aanmoedigen van praktische probleemoplossing en creativiteit binnen de leerplannen zou innovatie verder kunnen ondersteunen. Het aanmoedigen van samenwerking tussen onderwijsinstellingen, bedrijven en kmo's zou helpen om aan te tonen dat innovatie haalbaar is.

⁽¹⁾ https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/reports_and_studies/2016-12-02_impact_of_eu_regulation_on_innovation_-_repository_of_industry_cases.pdf.

⁽²⁾ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/law-and-regulations/ensuring-eu-legislation-supports-innovation/identifying-barriers/signed-deals_nl.

⁽³⁾ https://commission.europa.eu/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation/better-regulation-guidelines-and-toolbox_nl.

⁽⁴⁾ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2022-07/ec_rtd_factsheet-innovation-principle.pdf.

⁽⁵⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_4273.

⁽⁶⁾ PB C 100 van 16.3.2023, blz. 89.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_510.

⁽⁸⁾ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/nl/policies/europes-digital-decade>.

2.3.9 De vrees neemt toe, vooral na de publicatie van de Amerikaanse Inflation Reduction Act ⁽⁹⁾ van augustus 2022, dat zelfs toonaangevende Europese bedrijven ervoor kunnen kiezen in andere delen van de wereld te investeren in innovatie en de basis te leggen voor toekomstige banen en expertise. De reactie van Europa is in dit verband van cruciaal belang.

2.3.10 Als de innovatieprestaties van de EU niet voldoende verbeteren en de EU geen aantrekkelijkere locatie voor investeringen wordt, worden haar welvaart op lange termijn en de vooruitzichten om de groene en digitale transitie gestalte te geven ernstig bedreigd.

2.3.11 Er zijn ook aanzienlijke structurele en procedurele tekortkomingen:

- de technologische innovatie gaat nu vaak sneller dan de regelgeving in de EU. Daarom kan het EU-beleid dat voorschrijft hoe innovatie moet plaatsvinden en welke technologieën al dan niet mogen worden gebruikt, achterhaald zijn op het moment dat het wordt uitgevoerd. Deze cyclus, van **regelgeving die innovatie probeert bij te benen**, leidt vooral voor kmo's tot onzekerheid en is fnuikend voor het vertrouwen van investeerders;
- de geleidelijke toepassing van **nieuwe benaderingen van de regelgeving** voor de aanpak van potentiële en vermeende technologische risico's leidt tot systeemonzekerheid en tast het vertrouwen van de beleggers aan;
- **het creëren en verspreiden van kennis** — ondanks de aanmoediging van de Europese Commissie is de EU als geheel er niet in geslaagd om in 2020 3 % van het bbp aan O&O te besteden ⁽¹⁰⁾;
- financiële zwakheden — in vergelijking met de VS zijn de **kapitaalmarkten** van de EU versnipperd en schort het hun aan relatieve schaal en verfijndheid.

2.3.12 Deze structurele en procedurele tekortkomingen worden verergerd door aanvullende gebreken op het gebied van beleid, wet- en regelgeving:

- er is soms een gebrek aan beleidscoherentie en -integratie op EU-niveau en op alle bestuursniveaus (EU, nationaal, regionaal);
- nieuwe en omstreden benaderingen voor het reguleren van technologische risico's kunnen de beschikbaarheid van upstreamtechnologieën en materialen op losse schroeven zetten, evenals het vertrouwen van potentiële investeerders in innovatie. Regelgeving die te prescriptief is, kan dit probleem verergeren;
- de Europese Commissie heeft beleid en instrumenten voor betere regelgeving ontwikkeld, maar deze worden soms over het hoofd gezien. Beleid voor een systematische monitoring en toepassing van deze instrumenten ontbreekt;
- er is te weinig duidelijkheid over de rol van wetenschappelijk advies bij de beleidsvorming.

Het is belangrijk erop te wijzen dat de Europese Commissie in maart 2023 een concurrentievermogenstest ⁽¹¹⁾ heeft ingevoerd om veel van deze problemen aan te pakken.

2.3.13 Het komende Belgische voorzitterschap van de Raad van de EU biedt de volgende Europese Commissie een belangrijke kans om **voort te bouwen op deze sterke punten, alle geschetste zwakke punten zorgvuldig tegen het licht te houden en een stappenplan op te stellen om het innovatiebeleidslandschap van de EU te verbeteren**.

2.4 Invoering van een stresstest

2.4.1 Het EESC verwelkomt het initiatief van het Belgische voorzitterschap om de invoering te evalueren van een Europese innovatie-stresstest. Het belang ervan staat voor het EESC als een paal boven water.

2.4.2 Zijn de randvoorwaarden voor belangrijke spelers in de innovatiewaardeketen niet aantrekkelijk genoeg, dan zal er geen innovatie plaatsvinden, zal zij mislukken of zich verplaatsen naar andere regio's in de wereld. Bij het overwegen van nieuwe beleidsinitiatieven van de EU zal het daarom belangrijk zijn te begrijpen en na te gaan hoe wordt besloten al dan niet in innovatie te investeren, en wat de belangrijkste factoren zijn om investeerders aan te moedigen hier in de EU te investeren. Randvoorwaarden zijn ook van invloed op het vermogen van Europa om kritieke deskundigheid en vaardigheden op te leiden, te behouden en aan te trekken.

⁽⁹⁾ [https://home.treasury.gov/news/featured-stories/the-inflation-reduction-act-and-us-business-investment#:~:text=The%20Inflation%20Reduction%20Act%20\(IRA,and%20strengthen%20long%2Dterm%20growth.](https://home.treasury.gov/news/featured-stories/the-inflation-reduction-act-and-us-business-investment#:~:text=The%20Inflation%20Reduction%20Act%20(IRA,and%20strengthen%20long%2Dterm%20growth.)

⁽¹⁰⁾ <https://sciencebusiness.net/news-byte/eu-rd-spending-hits-23-gdp-economies-shrink-during-pandemic.>

⁽¹¹⁾ PB C 100 van 16.3.2023, blz. 76.

2.4.3 Op basis van bestaand doeltreffend onderzoeks- en innovatiebeleid van de EU en de lidstaten moet de invoering en het systematische gebruik van een Europese **innovatie-stresstest** waardevolle en alomvattende richtsnoeren opleveren voor nieuwe beleidsinitiatieven van de EU om ervoor te zorgen dat de randvoorwaarden de EU tot de meest aantrekkelijke regio voor innovatie maken. **De innovatie-stresstest dient tien belangrijke vereisten te omvatten, waaraan elk nieuw wetgevings- en beleidsinitiatief moet worden getoetst. Toetsingsvragen:**

- a) Beschermt het initiatief consumenten en het milieu en blijkt eruit dat innovatie nodig is om de groene en digitale transitie van de EU naar duurzaamheid mogelijk te maken, helpt het meer en betere banen te scheppen ten voordele van de samenleving en de economie te stimuleren? (ja)
- b) Zorgt het voor een gezamenlijke beleidsvorming, zodat het bestaande en toekomstige beleid zodanig wordt toegepast dat investeerders vertrouwen krijgen en innovatie wordt gestimuleerd, maar werpt het initiatief geen belemmeringen op voor voortgezette en nieuwe investeringen in innovatie in de EU? (ja)
- c) Leidt het initiatief tot een duidelijk begrip bij innovatoren en investeerders? (ja)
- d) Is het initiatief in overeenstemming met de toepassing van de toolbox voor betere regelgeving⁽¹²⁾ van de Europese Commissie? (ja)
- e) Omvat de test actieve raadpleging en betrokkenheid van innovatoren en investeerders, over het gehele spectrum, van start-ups tot internationale organisaties, om ervoor te zorgen dat het beleid het vertrouwen van investeerders om te investeren of te blijven investeren in EU-innovatie niet onbedoeld ondermijnt of zal ondermijnen? (ja)
- f) Erkent de test de legitieme zorgen over mogelijke belangenconflicten en biedt hij transparantie over deze kwesties aan iedereen die bij het proces betrokken is, met inbegrip van beleidsmakers, de publieke en de particuliere sector en het maatschappelijk middenveld? (ja)
- g) Houdt het initiatief rekening met de meest overtuigende en meest recente wetenschappelijke argumenten? (ja)
- h) Heeft het initiatief negatieve gevolgen voor de beschikbaarheid van vaardigheden, menselijk kapitaal en onderwijs die nodig zijn voor innovatie, onderzoek en ontwikkeling? (nee)
- i) Leidt het initiatief tot maatregelen die een gebrek aan genderevenwicht kunnen opleveren? (nee)
- j) Druist het initiatief in tegen bestaande of toekomstige fiscale stimulansen voor innovatie of onderzoek en ontwikkeling in Europa? (nee)

Als de antwoorden op deze vragen niet volledig stroken met de bovenstaande, moet uitleg of verzachtende maatregelen worden verlangd.

2.4.4 Het EESC beveelt aan dat de huidige en volgende Europese Commissie **een nieuwe innovatie-stresstest introduceert. Deze moet systematisch worden gebruikt voor de evaluatie van elke nieuwe wetgeving en elk nieuw beleidsinitiatief. De Europese Commissie moet toezicht houden op zowel de uitvoering als de impact ervan en nadenken over het gebruik ervan voor de evaluatie van bestaande wetgeving. Het kan ook zinvol zijn als lidstaten hetzelfde doen.**

Brussel, 17 januari 2024.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Olivier RÖPKE

⁽¹²⁾ <https://commission.europa.eu/system/files/2023-09/BR%20toolbox%20-%20Jul%202023%20-%20FINAL.pdf>.

BIJLAGE

In de bijlage op de volgende bladzijden van dit document vindt u het aanvullende advies van de adviescommissie Industriële Reconvertie (CCMI/219) over “Europese innovatiestresstest: het voorbeeld van de farmaceutische sector” (EESC-2023-03784-00-01-AS-TRA).

Advies van de Adviescommissie Industriële Reconvertie over een Europese innovatiestresstest voor een innovatief en toekomstgericht industriebeleid: het voorbeeld van de farmaceutische sector

(aanvullend advies bij INT/1045)

Rapporteur: **Florian MARIN**

Corapporteur: **Antonello PEZZINI**

Besluit van het bureau	19.9.2023
Rechtsgrond	Artikel 56, lid 1, van het reglement van orde Aanvullend advies
Bevoegde afdeling	Adviescommissie Industriële Reconvertie (CCMI)
Goedkeuring door de CCMI	6.12.2023
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	25/0/0

3. Conclusies en aanbevelingen

3.1 Het Belgische voorzitterschap van de Raad van de EU heeft het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) verzocht een verkennend advies ⁽¹⁾ op te stellen over de uitvoerbaarheid en het belang van de invoering van een Europese innovatiestresstest. Als aanvulling op dat advies wordt in onderhavig advies nagegaan of de invoering en het systematische gebruik van een Europese innovatiestresstest relevant is voor de toekomst van de farmaceutische industrie. In dit verband moet rekening worden gehouden met de volgende aspecten:

- het vinden van een evenwicht tussen voorspelbaarheid van de regelgeving en aanpassingsvermogen aan de wetenschappelijke en technologische vooruitgang;
- een evenwichtig systeem voor intellectuele eigendom dat innovatie stimuleert en tijdig zorgt voor concurrentie;
- synergieën tussen de farmaceutische industrie en aanverwante industrieën, zoals IT en de chemische industrie;
- interoperabele en open infrastructuur voor gegevenstoegang voor relevante belanghebbenden;
- transparantie met betrekking tot de prijsstructuur van producten en de kosten voor onderzoek en ontwikkeling (O&O);
- verbetering van de ethiek en het vertrouwen;
- alle niches afdekken die relevant zijn voor de markt en de samenleving, met bijzondere aandacht voor toekomstige gezondheidsrisico's en -uitdagingen;
- synergie tussen farmaceutische en sociale innovatie;
- gemeenschappelijke definities, indicatoren, regels en een systeem van overheidsinstanties voor wederzijdse erkenning op EU-niveau;

⁽¹⁾ Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de invoering van een Europese innovatie-stresstest.

- een evenwichtige toeleveringsketen die efficiënt, concurrerend en technologisch vooruitstrevend is;
- versterking van publieke en private partnerschappen, partnerschappen voor productontwikkeling, grensoverschrijdende partnerschappen en diplomatie op het gebied van gezondheid;
- betere afstemming en samenhang tussen de verschillende programma's en financieringsbronnen en diversificatie van de financieringsbronnen, samen met de oprichting van een centraal toegangspunt voor investeringsmogelijkheden;
- herziening van het concurrentiebeginsel om het innovatiekader eerlijker en inclusiever te maken.

3.2 Geneesmiddelen zijn geen consumptiegoed dat in de farmaceutische industrie in zuiver economische termen kan worden gemeten. Innovatie is meer dan een eenvoudige verbetering van een product of proces: innovatie is leven. Geneesmiddelen zijn een essentieel publiek goed en een kernelement van het gezondheidsbeleid. Gezondheid is een grondrecht en een cruciale investering in het welzijn, de economische ontwikkeling en de samenhang van de samenleving.

3.3 Het EESC stelt voor sociale dialoog, collectieve onderhandelingen, arbeidsvoorwaarden, fatsoenlijke lonen, loopbaanvoorspelbaarheid en toegang tot kansen deel te laten uitmaken van het innovatiekader, om ervoor te zorgen dat de farmaceutische industrie concurrerend is. Er is in de sector behoefte aan meer vrouwen en jongeren en aandacht voor genderevenwicht.

3.4 Het EESC benadrukt dat de publieke sector meer, doelgerichter en flexibeler moet worden betrokken bij de opbouw van ondersteunende infrastructuur voor innovatie en bij het vergemakkelijken van de toegang tot gegevens en onderzoeksresultaten. Door een trans-Europees farmaceutisch netwerk op te richten zou kunnen worden bijgedragen aan de totstandbrenging van een systeem voor de overdracht van innovatie tussen de lidstaten en bedrijven van elke omvang.

3.5 Het EESC is van mening dat innovatie in de farmaceutische industrie bij het lanceren van nieuwe producten sociale voorwaarden en de beginselen van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) moet omvatten en niet uitsluitend marktgericht moet zijn. Toegang tot veilige, betaalbare en hoogwaardige farmaceutische producten is een transversale noodzaak voor zowel voor de farmaceutische industrie als de samenleving.

3.6 Het opzetten van een innovatiesysteem dat alle vormen van dialoog en betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld bevordert, is belangrijk om talenten en investeringen aan te trekken, en zou zelfs kunnen worden verwezenlijkt via een EU-prognoseoefening op farmaceutisch en gezondheidsgebied, waarbij de synergie tussen gezondheidsbehoeften en farmaceutische innovatieresultaten in een toekomstgericht industriebeleid wordt geconsolideerd.

4. Algemene opmerkingen

4.1 De farmaceutische industrie profiteerde in 2022 van 44 500 miljoen EUR aan investeringen in O&O. Het aantal werknemers bedroeg 865 000, van wie er 130 000 rechtstreeks betrokken waren bij onderzoeksactiviteiten. Uit het EU-scorebord voor industriële O&O-investeringen bleek dat de gezondheidssector in 2021 235,3 miljard EUR in onderzoek heeft geïnvesteerd, wat neerkomt op 21,5 % van de totale O&O-uitgaven van bedrijven wereldwijd. In 2022 had de handelsbalans een positieve waarde van 175,143 miljoen EUR (?). In de uitsplitsing van de verkoopverdeling voor 2017-2022 was de EU goed voor slechts 16,4 % in vergelijking met de VS, die 64,4 % voor hun rekening namen. In 2022 nam de EU 22,4 % van de mondiale markt voor farmaceutische producten voor haar rekening.

4.2 De innovatiestresstest van deze industriële sector in de EU moet een dynamisch proces zijn met een transnationale waarde, dat erop gericht is de sterke en zwakke punten op Europees niveau te analyseren om te komen tot een gemeenschappelijke toekomstvisie met het oog op het verhogen van de efficiëntie van de geneesmiddelenindustrie. Bij een stresstest wordt nagegaan of kritieke infrastructuur in ongunstige omstandigheden op een bepaald niveau kan blijven functioneren.

4.3 Een dynamische innovatiestresstest van de Europese farmaceutische industrie mag niet voorbijgaan aan veerkrachtige ondernemerscapaciteiten die bedrijven opgewassen maken tegen de toenemende volatiliteit van de vraag, de steeds strengere behoeften aan dienstverlening, kwaliteit, veiligheid en duurzaamheid, de knelpunten in productie- en logistieke activiteiten en het steeds vaker voorkomen van risicofactoren, zoals leverancierscrises, handelsoorlogen of cyberaanvallen.

4.4 De farmaceutische industrie is een zeer complex geheel. In een transnationaal proces van toeleveringsketens is het van essentieel belang de flexibiliteit en de potentiële neiging tot innovatie van kleine en middelgrote ondernemingen te ondersteunen, die ruimte voor specialisatie in een waardeketen kunnen creëren, wat moet worden gekoppeld aan de mogelijkheden voor grote ondernemingen om de huidige, vaak defensieve en nationale aggregatie van ondernemingen te overwinnen.

(?) Volgens de Europese Federatie van Verenigingen van farmaceutische bedrijven.

4.5 De farmaceutische industrie in de EU staat voor tal van uitdagingen en ziet zich geconfronteerd met moordende internationale concurrentie. Daarmee moet in een innovatiestresstest rekening worden gehouden, waarbij het belang van internationale normen moet worden benadrukt. Voornoemde uitdagingen houden onder meer verband met de bescherming van intellectuele eigendom, regelgevingsbelemmeringen, kwetsbaarheden in de mondiale toeleveringsketen alsmede met de mondiale concurrentie van generieke en biosimilaire geneesmiddelen.

4.6 De structuur van de farmaceutische sector is oligopolistisch met een marginaal aantal bedrijven die op verschillende submarkten of therapeutische gebieden actief zijn, en werkt effectief als een reeks wettelijke of feitelijke monopolies op de meeste geneesmiddelen, met onvermijdelijke gevolgen in termen van marktmacht: de prijzen, met name voor nieuwe geneesmiddelen, gaan gepaard met grote marges boven ondoorzichtige kosten; frequente fusies en overnames leiden tot verdere marktconcentratie; de keuze van de productie en de waardeketen worden geoptimaliseerd om winsten te halen voor de grootste multinationale ondernemingen. Deze marktstructuur draagt bij tot hoge geneesmiddelenprijzen, wat weer leidt tot betaalbaarheidsproblemen voor patiënten en de duurzaamheid van de zorgstelsels. Het EESC is van mening dat de prijs-kwaliteitsverhouding gericht moet zijn op het helpen van de consument en niet alleen op het verhogen van de winst voor bedrijven.

5. Uitdagingen

5.1 Rechtsonzekerheid is een van de belemmeringen voor innovatie in sommige lidstaten. Cruciaal is een duidelijk regelgevingskader dat zorgt voor een duurzaam evenwicht tussen voorspelbaarheid van de regelgeving en aanpassingsvermogen aan de wetenschappelijke en technologische vooruitgang, terwijl innovatie wordt aangemoedigd.

5.2 De bescherming van intellectuele eigendom mag niet afhangen van de omvang van bedrijven. Er moet echter wel regelgeving worden ingevoerd om te voorkomen dat innovatieve farmaceutische kleine en middelgrote ondernemingen die overheidssteun hebben gekregen, worden verplaatst naar landen buiten de EU of worden opgekocht door bedrijven buiten de EU. Deze voorwaarde zou in steunovereenkomsten kunnen worden opgenomen.

5.3 Er moet bijzondere aandacht worden besteed aan een nauwkeurige monitoring van het innovatieproces, niet alleen in de farmaceutische industrie zelf, maar ook in de daarmee verbonden sectoren. Een interoperabele en open infrastructuur voor toegang tot gegevens en de efficiënte totstandbrenging van de gemeenschappelijke Europese dataruimte voor gezondheid zijn van cruciaal belang om innovatie te stimuleren.

5.4 Op EU-niveau moeten ethische richtsnoeren worden ontwikkeld en opgenomen in de verschillende normen die in de industrie worden gebruikt, met name wanneer het over patiënten gaat. Het aanmerken van de herbesteding van gevestigde geneesmiddelen als non-profit- of als commerciële activiteit verdient brede steun, aangezien dit een betaalbare mogelijkheid biedt voor innovatie op gebieden waar innovatieve bedrijven geen belangstelling hebben om te investeren. Overbehandeling, onderbehandeling, afvalvermindering en onethische handelspraktijken moeten in het innovatiesysteem worden aangepakt. In het algemeen moeten bedrijven en investeerders handelen volgens de beginselen van MVO.

5.5 Het innovatiesysteem in de farmaceutische sector moet gericht zijn op het herstellen van het vertrouwen, niet alleen tussen financiers en farmaceutische bedrijven, maar ook met andere belanghebbenden zoals het maatschappelijk middenveld en consumenten. Betere samenwerkingsrelaties in twee richtingen met patiënten, klanten, leveranciers en zakenpartners zijn belangrijk. Het verminderen van de versnippering van de markt in de EU is van belang voor het opbouwen van veerkracht en concurrentievermogen voor de industrie.

5.6 Het innovatiesysteem moet concurrerend, eerlijk, opener en inclusiever zijn en de voorwaarden scheppen voor bedrijven van elke omvang om mee te kunnen bouwen aan een veerkrachtige industrie. Zo'n systeem moet gekoppeld worden aan aanverwante industrieën zoals de chemische industrie. Voor een efficiënt innovatiesysteem zijn een multistakeholderbenadering op meerdere niveaus nodig, een evenwicht tussen creatieve en marktinnovatie, en een nauwe samenwerking tussen de publieke en de particuliere sector. De toegang tot kritieke materialen voor innovatie en productie moet een constant punt van aandacht zijn.

6. Concurrentievermogen

6.1 Artificiële intelligentie, high-performance computing, big data, gepersonaliseerde geneeskunde, precisiegeneeskunde, blockchain, digitale therapieën en extended reality hebben bijgedragen tot de snelle verandering van de farmaceutische industrie en hebben nieuwe concurrenten in staat gesteld de markt te betreden. De versnelling van de digitalisering in de sector mag geen afbreuk doen aan de rol en invloed van mensen in het onderzoeksproces. Bij het nemen van definitieve besluiten moet de mens centraal blijven staan.

6.2 Het EESC is van mening dat de kosten en prijzen van O&O op concrete wijze transparanter moeten worden gemaakt. Ook bij overheidsopdrachten is transparantie van belang.

6.3 Naast de ontwikkeling van een farmaceutische non-profitonderneming voor openbaar onderzoek is een ambitieuzere aanpak nodig voor de opbouw van openbare onderzoeksinfrastructuur die door de lidstaten worden beheerd, een aanpak die gericht is op geneeskundig onderzoek om de niet-bestreden onderzoeksniches op te pakken en de toegang tot innovatie te vergemakkelijken. Voor een volledig innovatief systeem in de farmaceutische industrie en voor de opbouw van een trans-Europees innovatiesysteem moeten zowel fundamenteel als klinisch onderzoek in aanmerking worden genomen. Er zijn meer innovatieve, door vrouwen geleide bedrijven nodig om alle nichemarkten te bestrijken. Er is ook duidelijk behoefte aan meer jonge en vrouwelijke onderzoekers.

6.4 Het stimuleren van innovatie en het hebben van dezelfde regels voor alle actoren in de industrie vraagt om dezelfde definities op basis van dezelfde criteria in de hele EU. Een gemeenschappelijke erkenning van nieuwe producten en een systeem van overheidsinstanties voor wederzijdse erkenning op EU-niveau zijn belangrijk om de kosten van verschillende klinische proeven te verlagen en overeenkomsten tussen verschillende agentschappen te realiseren. Naast een gemeenschappelijke benadering van staatssteun moet er een gemeenschappelijke reeks economische, sociale en milieu-indicatoren worden ontwikkeld en gebruikt voor de beoordeling van het belang en de doeltreffendheid van innovatie in de industrie. Het is duidelijk dat de tijd voor toelating van geneesmiddelen moet worden verkort.

6.5 Het EESC acht een systeem voor de overdracht van innovatie tussen de lidstaten noodzakelijk. Het streven dat niemand mag achterblijven, betekent dat een horizontale, formele en erkende dialoog met alle relevante belanghebbenden belangrijk is om te zorgen voor een duidelijke synergie tussen innovatieresultaten en gezondheidsbehoeften. De territorialiteit van het innovatiesysteem is belangrijk en moet in aanmerking worden genomen wanneer industriële investeringen daadwerkelijk worden gedaan.

6.6 Innovatie in de industrie vereist ook nieuwe bedrijfsmodellen, duurzame productieprocessen, toepassing van beginselen uit de circulaire economie, concurrerende en evenwichtige toeleveringsketens en bescherming van de mensenrechten, waarbij rekening moet worden gehouden met de verschillen tussen de zorgstelsels van de lidstaten. Het tot stand brengen van een evenwichtige toeleveringsketen die efficiënt en concurrerend is en technologisch vooroploopt, zal geschikter zijn om kapitaal van investeerders aan te trekken. Het EESC beveelt aan om de Europese farmaceutische productiecapaciteit voor de gehele toeleveringsketen te ondersteunen.

6.7 De verschillen in ontwikkelingsniveau tussen landen of verschillende inkomensniveaus tussen mensen vereisen een gereguleerde of gedifferentieerde prijsstelling voor producten van dezelfde kwaliteit. Dit moet een horizontaal aandachtspunt zijn in het innovatiesysteem van de farmaceutische industrie, met name om ervoor te zorgen dat de levens en rechten van mensen worden beschermd.

6.8 Voor de lidstaten is een gemeenschappelijke benadering van contracten en aanbestedingen nodig om hun onderhandelingspositie te vergroten, maar ook om een markt voor nieuwe producten te waarborgen, wat rechtstreeks het innovatieproces stimuleert en de transactiekosten vermindert en zorgt voor een stabielere en voorspelbaardere vraag op de eengemaakte markt van de EU.

6.9 Er zijn meer gerichte en aangepaste fiscale en financiële stimulansen nodig, naast een gemeenschappelijke aanpak op EU-niveau op dit gebied die veel meer inhoudt dan alleen EU-middelen. Het stimuleren van publieke en private partnerschappen of productontwikkelingspartnerschappen met onderzoeksinstellingen, universiteiten, overheidsinstellingen, spin-offs en start-ups vereist een herziening van de wetgeving op EU-niveau. IMI2 (het initiatief voor innovatieve geneesmiddelen) en IHI (het initiatief voor innovatieve gezondheidszorg) zijn daarvan voorbeelden. De totstandbrenging van een EU-breed ecosysteem voor gezondheidsonderzoek en -innovatie dat de omzetting van wetenschappelijke kennis in tastbare innovaties vergemakkelijkt, moet een horizontaal punt van aandacht zijn.

6.10 Naast het maximaliseren van de bijdrage aan economische groei, volksgezondheid, hoogwaardige werkgelegenheid en handel is er dringend behoefte aan een herziening van het concurrentiebeginsel, waarbij het concurrentievermogen van de industrie wordt beschermd. Innovatieve kleine ondernemingen en nieuwkomers ondervinden bij het voldoen aan de strenge goedkeuringsvereisten aanzienlijke moeilijkheden, terwijl grote ondernemingen zich in dit opzicht beter hebben aangepast. Er moet rekening worden gehouden met het langetermijneffect van fusies op innovatie.

6.11 Er moet een platform van belanghebbenden voor innovatie in de farmaceutische industrie van de EU worden opgezet, waarbij het maatschappelijk middenveld, diverse wetenschappelijke disciplines, universiteiten, onderzoeksinstellingen, artsen en gezondheidswerkers moeten worden betrokken, om innovatie en beste praktijken uit te wisselen en partnerschappen op te bouwen, waaronder grensoverschrijdende partnerschappen. Initiatieven als het Europees Instituut voor innovatie en technologie moeten verder worden geconsolideerd. Dat geldt ook voor partnerschappen met het maatschappelijk middenveld.

6.12 Er moet een kader worden gecreëerd waarbinnen de lidstaten steun kunnen verlenen aan in de EU gevestigde productiefaciliteiten en voor capaciteitsopbouw. Volgens de regels voor staatssteun- en IPCEI-projecten (belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang) kunnen alleen onderzoeks-, ontwikkelings- en innovatieprojecten waarbij gebruik wordt gemaakt van nieuwe technologieën worden gefinancierd, op voorwaarde dat zij niet door de particuliere sector alleen kunnen worden bekostigd. Om ervoor te zorgen dat ook de Europese industrie voor generieke en biosimilaire geneesmiddelen en geneesmiddelen met toegevoegde waarde hiervan kan profiteren, dient innovatie binnen het IPCEI-kader ruimer te worden geïnterpreteerd. Innovatie zou betrekking moeten hebben op een breder scala aan projecten, namelijk projecten die bijdragen tot de strategische autonomie van Europa op gezondheidsgebied.

7. Financiering

7.1 De EU financiert O&O en innovatie via tal van instrumenten zoals Horizon Europa, de herstel- en veerkrachtfaciliteit, het cohesiebeleid, het Europees Defensiefonds en InvestEU. Er is behoefte aan een centraal toegangspunt, meer afstemming tussen de verschillende financieringsinstrumenten en een sectorale oproep tot het indienen van voorstellen die uitsluitend gericht is op de farmaceutische industrie.

7.2 Crowdfunding, private equity, kredieten, subsidies, durfkapitaal en pandrechten, gemengde financiering en financiële instrumenten moeten worden gebruikt om innovatie in de farmaceutische industrie te financieren. Er moeten meer synergieën met de kapitaalmarkt tot stand worden gebracht om kapitaal aan te trekken en de toegang tot financiering te vergemakkelijken.

8. Milieuaspecten

8.1 Het innovatiesysteem van de EU in de farmaceutische industrie moet worden gestuurd door economische, ecologische en sociale aspecten waaraan hetzelfde gewicht en hetzelfde belang wordt toegekend, en moet tegelijkertijd het concurrentievermogen en de veerkracht waarborgen via verbeterde producten, diensten en productieprocessen.

8.2 Innovatie in de farmaceutische industrie is belangrijk om rechtstreeks bij te dragen tot de verwezenlijking van een klimaatneutrale industrie, waartoe rekening moet worden gehouden met het actieplan voor de circulaire economie, de SDG's, de strategie voor duurzame chemische stoffen, de Green Deal, de farmaceutische strategie voor Europa en het EU-actieplan voor gezondheid.

8.3 In gezondheidsdiplomatie moet innovatie op horizontale wijze worden geïntegreerd. De uitwisseling van beste praktijken en de verspreiding van onderzoeksresultaten zijn in het belang van de EU en deze aspecten moeten dan ook in handelsovereenkomsten worden opgenomen om kansen te creëren, de invloed van de EU wereldwijd te vergroten en internationale normen voor de industrie helpen tot stand te brengen.

8.4 Langdurige zorg, geestelijke gezondheidszorg, kankerbehandelingen en het opbouwen van weerbaarheid tegen nieuwe gezondheidsrisico's zijn belangrijke maatschappelijke behoeften en moeten een blijvend punt van aandacht zijn. Daarbij moet er rekening mee worden gehouden dat de verslechtering van de biodiversiteit de druk op de farmaceutische industrie zal vergroten. Langetermijninvesteringen zijn in dit verband veel belangrijker voor de maatschappelijke vooruitgang dan kortetermijnwinsten.

9. Sociale aspecten

9.1 Het gebrek aan aandacht voor innovatie en O&O op bepaalde minder winstgevend terreinen is een houding die moet worden aangepakt in samenwerking met en met de steun van overheid en maatschappelijk middenveld. Bij het lanceren van producten moet rekening worden gehouden met sociale voorwaarden wanneer overheidsmiddelen voor onderzoeksprogramma's of andere vormen van staatssteun worden aangewend.

9.2 Mensen zijn enorm belangrijk voor het stimuleren van innovatie in de farmaceutische industrie, met onderzoekers in de voorhoede van de wetenschap. Sociale dialoog en collectieve onderhandelingen moeten worden gebruikt om de samenwerking met de sociale partners te consolideren en ook om talenten van buiten de EU aan te trekken. Constante verbetering van de arbeidsomstandigheden alsmede fatsoenlijke lonen, loopbaanvoorspelbaarheid en ontwikkelingsmogelijkheden moeten steeds een prioriteit zijn, teneinde de sector aantrekkelijker te maken.

9.3 Het EESC stelt voor om door middel van een Europees platform passende opleidingen op te zetten voor de verwerving en uitwisseling van de nodige vaardigheden op het gebied van geneesmiddelen, en onderstreept het cruciale belang van een sterke en veerkrachtige Europese O&O-infrastructuur, hoogwaardige banen, fatsoenlijke lonen, een goede beroepsopleiding en de aantrekkelijkheid van beroepen in de sector als het gaat om loopbaanontwikkeling.

9.4 Het afstemmen van de prioriteiten van de innovatiesystemen van de farmaceutische industrie op maatschappelijke prioriteiten en de integratie daarvan in het overheidsbeleid moet een constant aandachtspunt zijn. De toegang tot geneesmiddelen, met inbegrip van basisgeneesmiddelen, is in veel delen van de wereld nog steeds een probleem, wat een risico op mondiaal niveau inhoudt. Er moet aandacht worden geschonken aan de synergieën tussen farmaceutische en sociale innovatie. De toegang tot onderzoeksresultaten blijft een probleem voor belanghebbenden en er zijn in dit verband concrete oplossingen nodig. Prijzen en overregulering zijn nog steeds twee van de grootste belemmeringen voor de toegang tot geneesmiddelen, met name voor kwetsbare groepen. Bovendien heeft de privatisering van de gezondheidszorg negatieve gevolgen voor de toegankelijkheid van geneesmiddelen en medische behandelingen.

Brussel, 6 december 2023.

De voorzitter
van de adviescommissie Industriële Reconvertie
Pietro Francesco DE LOTTO
